

Foto: Marco Borggreve

19/9 Surprise med Kopatchinskaja – Haydn & Mendelssohn

Program

(Ca 1 timme och 15 minuter*)

Wolfgang Amadeus Mozart • *Ouverture ur Don Giovanni* – 7 min

Patricia Kopatchinskaja • *Superbia, ur Danse Macabre* – 3 min

Felix Mendelssohn • *Violinkonsert i d-mol I* – 26 min

Patricia Kopatchinskaja • *Friede sei mit Euch för violin, klarinett och slagverk* – 2 min

Joseph Haydn • *Symfoni nr 94 i G-dur, Pukslagssymfonin* – 25 min

Medverkande

Helsingborgs Symfoniorkester

Konsertmästare Fredrik Burstedt

Solist & dirigent Patricia Kopatchinskaja

* Varje konsert är en levande upplevelse och applåder, presentationer och eventuella extranummer kan påverka den totala speltiden. Angiven sluttid är därför ungefärlig.

Konsten att överraska

Vad händer när musik vi tror att vi känner plötsligt tar en annan väg? Den frågan löper som en tråd genom säsongens första Lördagskonsert. Här möts Mozart och Haydn i några av sina mest berömda verk, den trettonårige Mendelssohn och vår egen tids Patricia Kopatchinskaja, en musiker som gjort nyfikenheten och det oväntade till en central del av sitt konstnärskap. Hon har format konserten som en berättande resa, där varje stycke blir som en ny sida i en sagobok, fylld av nya berättelser och några överraskningar, skapade särskilt för oss!

Mozarts lek med mörkret

Konserten öppnar med Mozarts ouvertyr till *Don Giovanni*, där det lekfulla och det hotfulla ständigt ligger nära varandra. Operan hade premiär i Prag den 29 oktober 1787, med Mozart själv som musikalisk ledare. Redan i ouvertyren hörs de båda världarna. Den börjar i d-moll med den ödesmättade musik som senare återkommer när Don Giovanni ställs inför sitt slut, innan mörkret bryts av en rastlös och sprudlande fortsättning. Mozart hämtade inspiration till flera av sina operor från såväl myter som samtidens upproriska idéer. Han levde i en tid av stora samhällsförändringar och befann sig genom hela livet i ett komplicerat förhållande till den makt han samtidigt var beroende av. Som konstnär drogs han till självständiga gestalter – som Don Juan, mytens normbrytande förförare. *Don Giovanni* tillkom under en av Mozarts allra mest produktiva och framstående perioder. Redan året därpå fullbordade han sina tre sista symfonier.

Tidsresenären Kopatchinskaja

Från Mozarts ouvertyr rusar vi vidare till Kopatchinskajas – eller PatKop, som hon kallar sig som tonsättare – musikaliska kommentar i form av den egna kompositionen *Danse Macabre*, Dödsdans. Här hör vi satsen *Superbia*, som betyder högmot. Titeln – och traditionen – har sina rötter i medeltiden, där döden dansar med alla, från kungar till bönder, som en påminnelse om att vi alla är lika inför döden. PatKops *Danse Macabre* finns i flera versioner och i den vi hör här bjuder hon in orkesterns stråkar – tillsammans med flera av sina egna stråkinstrument – i dansen.

Senare i programmet hör vi hennes trio för violin, klarinett och slagverk, *Friede sei mit Euch* (*Fred vare med er*), från 2021. Titeln är kanske mer försonande än *Danse Macabre*, men uttrycket är utforskande, frågande och lekfullt, som ett barns spontana samtal. Komponerandet hänger nära samman med Kopatchinskajas sätt att vara musiker. Hon har beskrivit hur arbetet med samtida musik och eget komponerande påverkar hennes sätt att närma sig musik från alla tider: hon söker sig tillbaka till ögonblicket då musiken fortfarande var ny och försöker återskapa känslan av ett första framförande.

Ett underbarn på tretton år

Sedan möter vi ett annat slag av musikalisk oräddhet – och på sätt och vis en barnslig nyfikenhet. Felix Mendelssohn var bara tretton år när han 1822 skrev sin *violinkonsert i d-moll* för sin violinlärare och nära vän Eduard Rietz. Om konserten faktiskt framfördes vid den tiden är inte dokumenterat. Två bevarade autografer vittnar däremot om den unge tonsättarens häpnadsväckande skaparkraft. Som underbarn jämfördes Mendelssohn ofta med Mozart. Hans första violinkonsert framförs betydligt mer sällan än den berömda violinkonserten i e-moll, som han skrev drygt två decennier senare. Han växte upp i en familj och miljö som gav honom en rik bildning och utbildning, och redan som nioåring framträdde han offentligt som pianist.

Under åren kring tillkomsten av den första violinkonserten komponerade Mendelssohn också sina tretton symfonier för stråkar. De framfördes vid musikaliska sammankomster i familjens hem i Berlin, där dåtidens intellektuella och kulturella elit samlades. Det är lätt att föreställa sig hur några av tidens konstnärer, författare och vetenskapsmän där fick möta den unge Mendelssohns musik för första gången.

Pukstöten som blev musikhistoria

Till sist väntar en av musikhistoriens mest berömda överraskningar. Haydn skrev 106 symfonier och har kallats både stråkkvartettens och symfonins fader. Mozart lär kärleksfullt ha kallat honom "Pappa Haydn". *Symfoni nr 94* kom till under Haydns första vistelse i London och uruppfördes där den 23 mars 1792.

Symfonin har fått flera namn. På tyska kallas den *Symphonie mit dem Paukenschlag* och på engelska *Surprise Symphony*. Varför just överraskningen – och pukslaget – har blivit så starkt förknippade med symfonin avslöjas i musiken. Men hur överraskar man en publik när själva överraskningen redan är välkänd? Det är en fråga som Patricia Kopatchinskaja har funderat vidare på inför kvällens konsert.

Historien om att Haydn skulle ha velat väcka slumrande konsertbesökare är en seglivad myt. När han själv senare fick frågan förklarade han i stället att han ville överraska publiken med något nytt. Drygt tvåhundra år senare är ambitionen märkligt passande för Patricia Kopatchinskaja. För vad är en konsert om inte en möjlighet att höra något välbekant – som om det vore första gången?

Biografi

Patricia Kopatchinskaja är en violinist som gärna söker sig dit musiken fortfarande känns oförutsägbar. För henne handlar interpretation inte främst om att förvalta ett verk, utan om att komma åt dess kärna och fråga vad musiken betyder för oss här och nu. I hennes konstnärskap möts klassisk repertoar, samtida musik, komposition och sceniska experiment.

Kopatchinskaja är född i Moldavien och har under sin internationella karriär samarbetat med ledande orkestrar, dirigenter och tonsättare. Samtida musik har en särskild plats i hennes konstnärskap och samarbeten med nu levande tonsättare har lett till en lång rad uruppföranden. Parallellt komponerar hon själv och skapar sceniska konsertprojekt där musik kan möta teater och andra konstnärliga uttryck.

Hennes inspelningar är fler än trettio. Tillsammans med Saint Paul Chamber Orchestra belönades hon 2018 med en Grammy för *Death and the Maiden*, hennes personliga och dramatiska gestaltning av musik kring Schuberts berömda stråkkvartett.

Men kanske säger hennes förhållande till själva notbilden ännu mer om vilken sorts musiker hon är. I arbetet söker hon efter spåren av hur musiken en gång föddes, dess färger, känslor, överraskningar, glädje och oro. Målet är att komma nära känslan av ett första framförande, också när musiken skrevs för flera hundra år sedan.

Den 19 september möter hon Helsingborgspubliken för första gången. Och hon gör det inte enbart som solist. Kopatchinskaja leder Helsingborgs Symfoniorkester samtidigt som hon själv spelar och låter dessutom två egna kompositioner möta Mozart, Mendelssohn och Haydn.

Det är kanske just där porträttet av Patricia Kopatchinskaja blir som tydligast: i viljan att låta musik från olika århundraden mötas, och göra den levande igen. Konserten markerar samtidigt hennes debut som dirigent och vi är stolta över det förtroende hon visar Helsingborgs Symfoniorkester genom att ta det steget tillsammans med oss.

Foto: Marco Borggreve